

VODA – PRIMJER MEĐUPREDMETNE KORELACIJE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Primljeno:
5. 3. 2007.

Izvorni
znanstveni
članak

UDK 28:556

JOSIP ŠIMUNOVIĆ

Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Sažetak

Katolički vjeronauk ima svoje mjesto unutar školskoga odgojno-obrazovnog sustava. Kao predmet u osnovnoj školi, njeguje korelaciju s ostalim školskim predmetima, pronalazeći suradnju u govoru o zajedničkim temama ili dodirnim točkama nastavnog sadržaja. Tako, u korelacijskoj datosti, može progovoriti o određenim temama iz bogatstva teoloških znanosti. O vodi, sjajnoj i neiscrpoj temi, može se govoriti i iz perspektive teologije i teoloških znanosti.

Da bismo shvatili važnost vode u kršćanstvu, u članku se bavimo odnosom drevnih civilizacija, vjera i religija prema vodi. U njihovim shvaćanjima voda ima značajno mjesto. Kratki pregled položaja i značenja vode u drevnim civilizacijama, vjerama i religijama, potvrđuje da se one sa zahvalnošću odnose prema vodi, te da u njoj vide Stvoriteljevu naklonost prema čovjeku.

Govoreći o vodi u kršćanstvu, polazimo od dva bitna trenutka u kojima voda podsjeća kršćane tko su i čijim su životom obilježeni: sakrament krsta i simbolika vode u sakramentu krsta i škropljenje vodom.

Crkva kao dio društva, prostora i vremena, u kojima želi ispuniti Isusov trajni nalog izražen u evanđeljima, promatra svijet obilježen raznim pothvatima, pobjedama i porazima na svim razinama ljudskog djelovanja. U naše se doba čovječanstvo, zadivljeno svojim vlastitim iznašaćima i svojom vlastitom moći, ipak često tjeskobno pita o sadašnjem razvitku svijeta, o položaju i ulozi čovjeka u svemiru, o smislu svojih individualnih i kolektivnih napora te, napokon, o posljednjoj svrsi stvari i ljudi. Zato i Crkva želi ponuditi odgovore i rješenja na mnoge nastale situacije i probleme donoseći svjetlo Evanđelja i pružajući ljudskom rodu one spasonosne sile koje i sama, vođena Duhom Svetim, prima od svoga Utemeljitelja.

Svjesna je činjenice prikrivenog rata za vodu. Problem pitke vode postao je jedan od najvećih problema čovječanstva danas, a time i jedan od najvažnijih strateških ciljeva svjetskih i lokalnih moćnika.

Kako bismo ocrtili brigu i stav Crkve o vodi, u članku navodimo najvažnije ulomke iz teksta što ga je Sveta Stolica objavila u povodu Trećega svjetskog foruma o vodi održanog u Kyotu 2003. godine.

Ključne riječi: međupredmetna korelacija, katolički vjeronauk, voda, voda u drevnim civilizacijama, vjerama i religijama, voda u kršćanstvu.

0. UVOD

Od školske godine 2006/2007. u svim se osnovnim školama u Republici Hrvatskoj radi prema smjernicama Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a). HNOS uvodi u nastavu neke novine i nastavna djelatnost u školi usmjerena je na učenike. Ta usmjerenost na učenike u poučavanju naglašava unutarpredmetnu i međupredmetnu korelaciju. Temeljne odrednice odgojno-obrazovnoga i nastavnog rada prema HNOS-u zato podrazumijevaju i: »redovitu i trajnu suradnju s drugim učiteljima u obliku rasprava o povezanosti i postojanosti odgojno-obrazovnih sadržaja s drugim odgojno-obrazovnim područjima i/ili predmetima«¹. Od međupredmetne korelacije imaju koristi i učitelji i učenici. Učitelji se međusobno podijele u poučavanju gradiva o određenoj temi, a učenicima se pruža »cjelovito obrazovanje i rasterećenost u učenju školskoga gradiva«².

U *Rječniku stranih riječi* možemo pročitati da je korelacija »međusobni odnos, uzajamna zavisnost, povezanost u harmoničnu cjelinu«³. Kao svećeniku i teologu, neka mi bude dopušteno u razmišljanju o zadanoj temi poći od katoličkoga vjeronauka. Poput svih školskih predmeta, i katolički je vjeronauk ušao u HNOS, taj važni projekt hrvatskoga školskoga odgoja i obrazovanja. Načelo korelacije u nastavi vjeronauka jako se njeguje i nije zamisliva kvalitetna nastava bez korelacije koja se ostvaruje na dvije razine:

- korelacija unutar nastavnog sadržaja samog predmeta (unutarpredmetna korelacija)
- korelacija s određenim nastavnim sadržajima ostalih školskih predmeta (međupredmetna korelacija).

Svaka od ovih razina ima još dvije podrazine:

- korelacija u istom godištu (horizontalna korelacija)
- korelacija među godištima (vertikalna korelacija).

Raznovrsne su mogućnosti korelacije vjeronauka u osnovnoj školi s ostalim školskim predmetima. »Katolički vjeronauk u školi zahtijeva što plodniju međupredmetnu korelaciju s ciljevima i sadržajima drugih nastavnih predmeta/područja prema načelima cjelovitog odgoja učenika te u skladu s interkulturalnim pristupom vjerskom odgoju i obrazovanju. Riječ je o uspostavljanju što kvalitetnijeg suodnosa između katoličkoga vjeronauka i drugih nastavnih predmeta i odgojno-obrazovnih područja u osnovnoj školi, koji je osobito važan u područjima jezika i književnosti, likovnog, glazbenog, povijesnog, zemljopisnog i drugih područja odgoja i obrazovanja.«⁴

Kao predmet u školi, njeguje korelaciju sa školskim predmetima pronalazeći suradnju u obrađivanju zajedničkih tema ili dodirnih točaka nastavnog sadržaja.

Dobro je da se od vremena do vremena u školama organiziraju dani integrirane nastave, a svakako valja pohvaliti pokušaje planiranja nastavnog procesa tako da se pronađe mjesečna tema međupredmetne ko-

1 *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2006, str. 11.

2 J. ŠIMUNOVIĆ, *Načelo korelacije u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi s posebnim naglaskom na međupredmetnu korelaciju*, u: »Obnovljeni život« 61(2006)3, str. 338.

3 *Natuknica korelacija*, u: B. KLAIĆ, *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, 1990, str. 740.

4 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA: *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 13-14.

relacije, koja se obrađuje s različitih aspekata, kako bi se dobila što cjelovitija slika o tom području. Tako se u nastavu s međupredmetnom korelacijom uključuju predmeti koji prate prirodoslovne, društvene i tehničke znanosti. Svaki od njih daje svoju poveznicu s odabranom temom. I katolički vjeronauk u školama, u korelacijskom smislu, može progovoriti o određenim temama iz bogatstva teoloških znanosti. Govor na zadanu temu upravo je išao tim putem. Iz bogatstva vjeronaučnog sadržaja želi se po načelu međupredmetne korelacije ostalim školskim predmetima ponuditi određeni sadržaj koji se može integrirati u vlastiti.

0.1. Školski predmeti u osnovnoj školi i tema vode

Ovdje dajemo tablični prikaz školskih predmeta i nastavnih tema koji su izravno i neizravno povezani s temom vode, a u koje se mogu ugraditi sadržaji o vodi, obrađeni s gledišta Crkve, crkvenog učiteljstva i teoloških znanosti. Ove teme mogu također biti poticaj za kvalitetnu međupredmetnu korelaciju.⁵ Iz priložene tablice vidljivo je da su to teme najčešće vezane za ekologiju, očuvanje okoliša i zdrav život.

⁵ Usp. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2006, str. 25-335.

Razred	Školski predmet	Nastavna tema
Šesti (šesta godina učenja)	Engleski jezik	Naše zdravlje i okoliš: razgovor o zdravoj hrani, životu i okolišu, usvajanje rječnika vezanog za ekologiju i osvješćivanje potrebe za zaštitom okoliša.
Šesti (treća godina učenja)	Engleski jezik	Zdrav život i okoliš: proširivanje rječnika koji se odnosi na zdravu hranu, tijelo; rasprave o zdravoj hrani i zdravome životu, ekologiji i zaštiti okoliša.
Sedmi (sedma godina učenja)	Engleski jezik	Svakidašnjica: ponavljanje i proširivanje rječnika na temu zdravoga života, stanovanja, poslova, zanimanja; razgovor o ugroženim biljnim i životinjskim vrstama u Hrvatskoj i svijetu; prijedlozi kako pomoći ugroženim vrstama te kako očuvati planet Zemlju.
Četvrti (četvrta godina učenja)	Njemački jezik	Prirodni okoliš i ponašanje u prirodi: imenovanje i opis krajolika, ponašanje u prirodi.
Šesti (treća godina učenja)	Njemački jezik	Priroda i zaštita okoliša: čuvanje okoliša, važnost i značenje okoliša.
Osmi (osma godina učenja)	Njemački jezik	Zaštita okoliša, briga o zdravlju, zdrava prehrana.

Razred	Školski predmet	Nastavna tema
Osmi (peta godina učenja)	Njemački jezik	Zaštita okoliša, briga o zdravlju, zdrava prehrana.
Šesti (šesta godina učenja)	Francuski jezik	Svijet u kojem živimo, čuvanje okoliša, onečišćenje okoliša, buka, boravak u prirodi, planinarenje/pješačenje.
Šesti (treća godina učenja)	Francuski jezik	Priroda i zaštita okoliša, važnost čuvanja okoliša, ponašanje u prirodi.
Sedmi (sedma godina učenja)	Francuski jezik	Priroda, zaštita okoliša, prirodne nepogode, njihovi uzroci i posljedice, onečišćenje.
Sedmi (četvrta godina učenja)	Francuski jezik	Zaštita okoliša, priroda u opasnosti, ugrožene vrste, važnost zaštite prirodnog okoliša za sadašnje i buduće naraštaje, prednosti i nedostaci življenja na selu/u gradu.
Osmi (osma godina učenja)	Francuski jezik	Problemi čovječanstva, razgovor o problemima u svijetu (glad, siromaštvo...), ekološki problemi, ugrožene vrste.
Prvi	Priroda i društvo	Čistoća okoliša.
Drugi	Priroda i društvo	Zaštita i čuvanje okoliša.
Treći	Priroda i društvo	Vode zavičaja; značenje vode za život ljudi.
Četvrti	Priroda i društvo	Voda – uvjet života.
Sedmi	Kemija	Voda; <i>izborna tema</i> : voda – temelj života.
Osmi	Kemija	<i>Izborna tema</i> : gospodarenje otpadom.
Peti	Geografija	More; vode na kopnu; <i>izborne teme</i> : vode u zavičaju, zaštita okoliša – potok, rijeka, jezero, more u zavičaju, pravilno odlaganje otpada.
Šesti	Geografija	Voda i život Afrike; prirodno-geografska obilježja Amerike; Australija, Oceanija.
Sedmi	Geografija	Mora i obale, obilježja i značenje vode na kopnu.
Osmi	Geografija	Rijeke i jezera Hrvatske; Jadransko more; <i>izborne teme</i> : Jadransko more.

0.2. *Katolički vjeronauk u osnovnoj školi i tema vode*

Nabrojiti ćemo nastavne teme katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi u koje se može izravno ili neizravno ugraditi govor o vodi. Tablični prikaz osim teme sadrži i ključne pojmove te odgojno-obrazovna postignuća vezana uz temu vode.

formiraju našu svijest i savjest. Divimo se djelima umjetnika: književnika, slikara, kipara i glazbenika, koji na svoj način progovaraju o svijetu i svemu što ga okružuje. Svaki od njih daje vidljiv doprinos u promišljanju o pojedinim temama. Tako je i kada je riječ o vodi. Dovoljno je samo se prisjetiti pronalazaka znanstvenika, stavo-

Razred	Nastavna tema	Ključni pojmovi	Odgojno-obrazovna postignuća
Prvi	U zajednici Isusovih učenika	Krštenje	Prepoznati da krštenjem postajemo članovi Crkve – zajednice Isusovih učenika; nabrojiti neke obredne znakove krštenja (voda, bijela haljina, svijeća).
Drugi	Pripadam župnoj zajednici	Krštenje	Prepoznati krštenje kao način primanja u Kristovu Crkvu i znak pripadnosti Crkvi.
Četvrti	»Ovo je moj ljubljani Sin«	Isusovo krštenje	Naučiti da smo kod krštenja kršteni u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.
Šesti	Sakramenti kršćanske inicijacije	Krštenje (krst)	Razumjeti i usvojiti pojmove <i>kršćanska inicijacija i krštenje</i> ; nabrojiti i protumačiti sakramente kršćanske inicijacije; prepoznati krst kao sakrament rođenja za novi život i ulaska u novi Božji narod.
Osmi	U potvrdi primamo Duha Svetoga	Potvrda krštenja	Objasniti da po sakramentu potvrde

1. O VODI SE RAZMIŠLJA, GOVORI, PIŠE...

Naučili smo slušati o raznim temama (ovdje konkretno o vodi) znanstvenike, svjedoci smo strateških planova i programa te lobiranja političara i udruga. Naučili smo o tim istim temama čitali opažanja novinara i analitičara u dnevnim, tjednim i mjesečnim novinama koje sve više

va političara, akcija udruga i izvješća novinara o prikrivenim tenzijama koje uključuju vodu ili se bar nje dotiču. Ili umjetničkih djela inspiriranih životnošću vode...

O sjajnoj i neiscrpoj temi, o vodi, može se govoriti i iz perspektive teologije i teoloških znanosti.

Ovaj članak mogao bi nositi i podnaslov *Taj divni Božji dar – voda*. Ne bi to bilo bez razloga. Voda se u drevnim vjero-

vanjima, kulturama i civilizacijama gotovo svih naroda »štuje kao *sveto počelo*, koje ima neizmjernu snagu života i opstanka«⁶.

Kao kršćanin i vjernik, vjerujem da je Bog stvorio vodu, kako izvješćuje Knjiga Postanka: »I reče Bog: 'Neka bude svod posred voda da dijeli vode od voda!' I bi tako. Bog načini svod, i vode pod svodom odijeli od voda nad svodom. A svod prozva Bog nebo. Tako bude večer, pa jutro – dan drugi. I reče Bog: 'Vode pod nebom neka se skupe na jedno mjesto, i neka se pokaže kopno!' I bi tako. Kopno prozva Bog zemlja, a sakupljene vode mora. I vidje Bog da je dobro.«⁷

Kao kršćanin i vjernik, zahvalan sam Bogu što nam je darovao vodu i slažem se s velikim pjesnikom Dragutinom Tadijanovićem:

Ti koji mi daješ

Ti koji mi daješ

Da svaki dan pijem čašu svježe vode,

Znam da i Ti znadeš

Kako nemam riječi da izrazim zahvalnost

Za milostivi dar.

Pa ipak mi daješ čašu hladne vode

Da pijem svaki dan.

Kad li ćeš uzeti čašu mi iz ruke?⁸

U vodi se zrcali početak svijeta. Kako je nastao i u kojem razdoblju, manje je bitno. Mnogo je važnije po čijoj promisli!

Voda je Božji dar. Darovana je svim ljudima na korištenje, ali i na brigu. Zato i kršćani, koje god zanimanje imali i gdje god radili, imaju važnu zadaću dobivenu od Stvoritelja – brinuti se za vodu i za njezinu pravilnu uporabu.

2. VODA U DREVNIM CIVILIZACIJAMA, VJERAMA I RELIGIJAMA

»Da čitav svijet izgori ostala bi jedino voda, a u njoj bi ležala klica novoga života.«

Seneka

Da bismo shvatili važnost vode u kršćanstvu, razmotrit ćemo kako su se prema vodi odnosile drevne civilizacije, vjere i religije. U njihovim je shvaćanjima voda imala značajno mjesto. Ovaj kratki pregled položaja i značenja vode u drevnim civilizacijama, vjerama i religijama, potvrđuje da se one sa zahvalnošću odnose prema vodi, te da u njoj vide Stvoriteljevu naklonost prema čovjeku.

2.1. Egipat

Egipćani su vjerovali »da je prvobitan svijet bio ispunjen vodom iz koje se uzdiglo brdo na kojem je započeo život«⁹. Voda pere i čisti tijelo. »Ove divne kvalitete, vodi su dale veliku i bogatu simboliku – gotovo svetu, te je voda postala ključnim elementom u slavljinama i religioznim obredima.«¹⁰

2.2. Zoroastrizam

Zoroastrizam je drevna dualistička religija koja se temelji na sukobu dobra i zla. Ustanovio ju je Zaratustra.¹¹ Kada je svijet stvoren, zli duh je napao zemlju i velik dio vode pretvorio u slanu vodu. Čišćenje i onečišćenje su središnji motivi u zoroastrijskom vjerovanju. Onečišćenje se smatra

⁶ I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žed na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 102.

⁷ Post 1,6-10.

⁸ Pjesma je napisana 1. srpnja 2000. u Gajevoj ulici u Zagrebu, a nalazi se na CD-u *Povratak u Ras-tusje...* koji je objavljen povodom 98. rođendana Dragutina Tadijanovića.

⁹ *Religije svijeta. Enciklopedijski priručnik*, Kršćanska sadašnjost, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1987, str. 78.

¹⁰ I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žed na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 103.

¹¹ Više o zoroastrizmu vidi u: *Religije svijeta. Enciklopedijski priručnik*, Kršćanska sadašnjost, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1987, str. 84-91.

zlim, a čista voda svetom. Da se ne bi oskrvnula svetost vode, sljedbenicima su bile zabranjene mnoge radnje, primjerice pranje ruku u rijeci. Također, da bi se sačuvala čistoća vode, vatre i zemlje, pokojnike se nije smjelo ni potapati niti spaljivati.¹²

2.3. *Hinduizam*

U hinduizmu je voda simbol beskonačnog života i duhovnog čišćenja. »Jutarnje pranje vodom je svakodnevna obveza. Svi su hramovi smješteni blizu izvora vode.«¹³ Mnoga hinduistička hodočasnička mjesta nalaze se na obalama rijeka, a mjesta na kojima se dvije ili čak tri rijeke susreću – smatraju se posebno svetima.¹⁴ Jedna od njih je i rijeka Gang (Ganges), koja ne napaja samo zemlju, nego je i simbol beskonačnog života. Stotine tisuća Hindusa hrle na njezine obale da bi obavili obredna pranja i napili se vode iz njezina toka, koji po vjerovanju Hindusa daje život.¹⁵ Najsvetiji grad Vârânasi (Benares), smješten na rijeci Gangu, jest mjesto u kojem svaki Hindu želi umrijeti. Pogrebni obred završava spaljivanjem pokojnika čiji se pepeo nakon tri dana baca u rijeku i tako se život nastavlja.¹⁶ U nekim hinduističkim spisima možemo pronaći mit o velikom potopu. Mit o velikom potopu govori o velikoj ribi koja je spasila Manua, prvog čovjeka, odnijevši ga na Himalaju sve dok se vode nisu povukle.¹⁷

2.4. *Budizam*

U budizmu se voda koristi za vrijeme pogreba: »izlijeva se u zdjelu koja se nalazi ispred budističkih redovnika i mrtvoga tijela«¹⁸.

2.5. *Šintoizam*

»Šintoizam je japanska starosjedilačka religija. To je vjerovanje kako bezbroj božanstava ispunjava prirodu.«¹⁹ Šintoistička

svetišta imaju u unutrašnjosti veliko korito čiste vode »obično natkriveno krovom i opskrbljeno čistim drvenim zaimačama. Tu štovalac ispire lice i ruke u jednostavnom činu pročišćenja«²⁰ i tako obnavljaju red i ravnotežu između prirode, ljudi i božanstava.²¹ U šintoizmu slapovi se smatraju svetim mjestima.

2.6. *Islam*

Za muslimane voda je ponajprije i iznad svega znak čišćenja. Postoje tri vrste pranja:

- *pranje cijeloga tijela* – preporučuje se prije molitvi u petak i prije nego se u ruke uzme sveta knjiga Kuran.
- *pranje glave, ruku, podlaktica i stopala* prije svake od pet dnevnih molitvi. U svim džamijama je osigurana voda, najčešće fontana za obred pranja.
- *pranje pijeskom* – u nedostatku vode, sljedbenici islama koriste pijesak za tjelesno čišćenje.²²

¹² I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žeđ na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 103.

¹³ *Isto.*

¹⁴ Usp. *isto.*

¹⁵ *Religije svijeta. Enciklopedijski priručnik*, Kršćanska sadašnjost, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1987, str. 175.

¹⁶ Usp. *isto.*

¹⁷ I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žeđ na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 103.

¹⁸ *Isto.*

¹⁹ *Isto.*

²⁰ *Religije svijeta. Enciklopedijski priručnik*, Kršćanska sadašnjost, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1987, str. 262.

²¹ I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žeđ na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 103.

²² Usp. *isto*, str. 104.

2.7. Židovstvo

Za Židove voda je znak pranja i čišćenja.²³ Voda vraća i održava stanje čistoće. Pranje ruku prije jela je obveza.²⁴ U židovskim su zajednicama ritualna kupanja svojevremeno bila izuzetno važna, no danas se manje koriste.²⁵

3. VODA U KRŠĆANSTVU

»Hvaljen budi, moj Gospodine, po sestri Vodi, koja je vrlo korisna i ponizna i dragocjena i čista.«

sv. Franjo Asiški, Hvalospjev stvorenja

Spomenut ćemo nekoliko bitnih trenutaka u kojima voda podsjeća kršćane tko su i čijim su životom obilježeni.

3.1. Simbolika vode u sakramentu krsta

Sakramentom krsta čovjek postaje dijete Božje. Daje mu se božanski život. Ulaži u zajednicu Isusovih učenika i učenica, u Crkvu. Zato je zadaća Crkve tako slaviti krštenje »da ljudi po njemu naslute tajnu svoga života, da po krštenju iskuse tko su oni zapravo«²⁶. Nažalost, mnogima je danas krštenje samo obiteljsko slavlje, odluka popraćena tradicijom. No, sakrament krsta je mnogo više... O njemu se može mnogo toga reći što je važno za čovjekov život. U kontekstu govora o vodi, mi ćemo dotaknuti samo simboliku vode u sakramentu krsta,²⁷ kako bismo pomoću nje ocrnali novi život, novi identitet čovjeka koji započinje u njemu s trenutkom krštenja.

3.1.1. Krsna kupelj

Prvi su kršćani primali sakrament krsta tako da su silazili u krsnu kupelj, krsni zdenac i tri puta bili polijevani vodom. To je bilo jako dojmljivo. Ostavljali su tako svoj stari način života i identitet, da bi u Isusu Kristu našli nov identitet i počeli s jednim novim načinom života.

Od takvog obreda i slavlja krštenja danas je ostalo samo to da se kršteniku polijeva glava nekoliko puta. U ovom razmišljanju o krsnome zdencu možemo se prisjetiti zgrade iz evanđelja kad Isus razgovara sa Samarijankom na zdencu. Isus nudi Samarijanki vode od koje neće nikada ožednjeti, jer voda koju će joj on dati postat će u njoj izvorom one vode što struji u život vječni.²⁸ Tako je i krsni zdenac onaj zdenac na kojem crpimo od one vode koja u nama postaje izvorom koji nikada ne presuše. Da bi mogao istinski živjeti, čovjeku je potrebna i ljubav koja nikada ne presuše. Takva je božanska ljubav koja nam se daruje u vodi krštenja. Iz nje možemo uvijek piti kada naša ljudska ljubav postane lomljiva, povrijeđena, zaboravljena...²⁹

3.1.2. Krsna voda – voda čišćenja

Već iz ovoga kratkog pregleda položaja i značenja vode u drevnim civilizacijama, vjerama i religijama, vidjeli smo kako vo-

²³ Usp. A. BADURINA (ur.): *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990, str. 586.

²⁴ Koliko je značenje imalo pranje ruku prije jela, možemo pročitati i u Mk 7,1-4: »Skupe se oko Isusa farizeji i neki književnici koji su došli iz Jeruzalema i opaze neke od njegovih učenika gdje jedu 'nečistim', to jest neopranim rukama. Farizeji, naime, i svi Židovi, držeći se predaje starih, ne jedu ako ne operu ruke do lakata; kad se vrate s trga, ne jedu ako se prije ne okupaju. Ima još mnogo toga što održavaju zbog predaje: pranje čaša, vrčeva, bakrenog posuda.«

²⁵ Usp. I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žed na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 104.

²⁶ A. GRÜN, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 7.

²⁷ Ovdje sam se poslužio djelom: A. GRÜN, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 5-14.

²⁸ Usp. Iv 4,14.

²⁹ Usp. A. GRÜN, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 10-11.

da ima snagu čišćenja i obnavljanja. Tako nas i voda krštenja čisti od pogrešaka prošlosti i obnavlja nas da bismo mogli živjeti kao novi ljudi.³⁰ Toga su svjesniji odrasli krštenici koji znaju što voda krštenja čini u njima i od čega ih čisti. Dijete toga nije svjesno. Ono se krsti u vjeri roditelja i župne zajednice. Krštenjem se briše istočni grijeh, »stanje u kojem se radaju svi ljudi nakon praroditeljskog grijeha, grijeha prvih ljudi. U tom pojmu treba razlikovati grijeh prvih ljudi, prvi grijeh, od stanja u kojem se rađa čovječanstvo nakon pragrijeha, pada prvih ljudi.«³¹

3.1.3. *Krsna voda – slika duhovne plodnosti*

Krsna je voda slika duhovne plodnosti. Sakrament krsta podsjeća nas da u nama teče izvor koji ne dopušta da presušimo. Nadahnuti smo novim idejama, u dodiru smo s božanskom kreativnošću. Tko radi polazeći od ovog izvora, nikada neće biti iscrpljen. Iz njega će proistjecati rad. On će imati volju za radom. I radovat će se životu koji u njemu cvjeta. Čovjek svakodnevno živi u strahu da bi mu snage mogle presušiti, da više neće imati novih ideja, da će postati nekreativan, dosadan i prazan. Krst nam obećava da je izvor u nama neiscrpljiv jer je božanski. On će nas uvijek držati svježima i životnima, te će dati da raste sjeme koje je u nama posijano.³²

3.1.4. *Krsna voda – razorna snaga*

Krsna voda može imati razornu snagu.³³ Možemo se prisjetiti događaja iz naše ne tako davne prošlosti u kojima se očitovala razorna snaga vode: poplave, oluje, tsunamiji. U krštenju, krsna voda razara našu prošlost, istočni grijeh, te se događa promjena identiteta.

3.2. *Škropljenje vodom*

»U kršćanstvu je škropljenje poglavito spomen krštenja, a ne čišćenja. Na ulazu u

crkvu nalazi se blagoslovljena voda. Kršćanin koji u nju ulazi i u sebi i pred Bogom promišlja o tome tko je on, te blagoslovljena voda postaje zrcalom u kojem se vidi lik otkupljenika i grešnika. Tek tada uranjanje ruke u vodu postaje nešto više od običaja. U tom pokretu ruke i tijela izražava se čežnja za čistoćom srca i za novim početkom. Budući da voda gasi žeđ i čisti, te omogućuje život, blagoslovljena voda kojom se škrope vjernici postaje znakom čišćenja, Božjeg otkupljenja i opravdanja čovjeka po Kristu te, dakako, spomenom krštenja.«³⁴

I prilikom podjeljivanja sakramenta bolesničkog pomazanja, u kući bolesnika, prethodi škropljenje blagoslovljenom vodom uz ove moguće riječi: »Neka ova voda bude sjećanje na primljeno krštenje i spomen Krista koji nas je mukom i uskrsnućem svojim otkupio.«³⁵

Škropljenje vodom možemo smatrati pratećom gestom blagoslivljanja osoba i predmeta. »Taj nas obred uranja u događaj sreće, da uvijek hodimo u duhu Gospodnjeg vazma, uporišta za svagdašnje odluke. Predmeti su sredstva kojima ljudi olakšavaju i mogu poboljšati svoj život ako se njima pravilno služe. Blagoslovljena voda podsjeća ljude da uporaba tih predmeta treba biti u duhu kršćanskog dobra, tako da svakodnevni život u svojoj cjelovitosti može biti izgrađen u skladu s Očevom voljom.«³⁶

³⁰ Usp. *isto*.

³¹ Natuknica *istočni grijeh* u: A. REBIĆ (ur.): *Opći religijski leksikon: A-Z*, Leksikografski zavod Miroslava Krleže, Zagreb, 2002, str. 377.

³² Usp. A. GRÜN, *Krštenje. Slavlje života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 12-13.

³³ Usp. *isto*, str. 13-14.

³⁴ I. ŠAŠKO, *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor*, Glas Koncila, Zagreb, 2004, str. 151.

³⁵ *Rimski obrednik. Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 21984, str. 29.

³⁶ I. ŠAŠKO, *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor*, Glas Koncila, Zagreb, 2004, str. 153.

4. SUVREMENI STAV CRKVE O VODI

»Vode su opće dobro koje zbog svojih prirodnih svojstava ne mogu biti ni u čijem vlasništvu. Vode kao opće dobro imaju osobitu zaštitu Republike Hrvatske.«

*Zakon o vodama Republike Hrvatske,
I. Temeljne odredbe, čl. 3.*

Crkva kao dio društva, prostora i vremena, u kojima želi ispuniti Isusov trajni nalog darovan u evanđeljima, promatra svijet obilježen raznim pothvatima, pobjedama i porazima na svim razinama ljudskog djelovanja. »U naše se doba čovječanstvo, zadivljeno svojim vlastitim iznašaćima i svojom vlastitom moći, ipak često tjeskobno pita o sadašnjem razvitku svijeta, o položaju i ulozi čovjeka u svemiru, o smislu svojih individualnih i kolektivnih napora te, napokon, o posljednjoj svrsi stvari i ljudi.«³⁷ Zato i Crkva želi ponuditi odgovore i rješenja na mnoge nastale situacije i probleme »donoseći svjetlo iz Evanđelja i pružajući ljudskom rodu one spasosne sile koje i sama, vođena Duhom Svetim, prima od svoga Utemeljitelja«³⁸.

Svjesna je činjenice prikrivenog rata za vodu. Problem pitke vode postao je jedan od najvećih problema čovječanstva danas, a time i jedan od najvažnijih strateških ciljeva svjetskih i lokalnih moćnika.

Vodu kao društveno dobro koje nitko ne može posjedovati, te kao osnovno ljudsko pravo koje je svima zajamčeno, možemo naći u brojnim deklaracijama međunarodne zajednice i u zakonima pojedinih država. No, stvarnost često pokazuje da je u praksi drugačije. Postoje razne koncesije za eksploataciju vode, što je vrlo unosan posao. Profit ubrzo može zasjeniti zadovoljavanje osnovnih ljudskih potreba, a o pravima da i ne govorimo.

Kako bismo ocrtali brigu i stav Crkve o vodi, evo samo nekoliko najvažnijih ulo-

maka iz teksta što ga je Sveta Stolica objavila u povodu Trećega svjetskog foruma o vodi održanoga u Kyotu 2003. godine.

»1. Pristup čistoj vodi i dostatnoj opskrbi vodom je ljudsko pravo.

- Voda je zajedničko dobro čovječanstva. Ova tvrdnja je osnova za suradnju na strategiji opskrbe vode jer daje prednost ljudima koji žive u siromaštvu... (...)
- U mnogim zemljama u razvoju, vodoopskrba se ipak, očigledno, još neadekvatno poboljšava. Situacija je tako teška da poboljšanje neće biti moguće bez povećane razvojne pomoći i ciljanih privatnih ulaganja iz inozemstva.
- Fondovi koji se stvaraju prilikom otpisa dugova mogli bi se dobro iskoristiti za poboljšanje vodoopskrbe.

2. Privatizacija i opće dobro. Postoji opasnost vezana za stav da je voda samo jedina od roba koje se prodaju na tržištu.

- Princip univerzalnog određenja stvorenih dobara potvrđuje da ljudi i države, uključujući buduće generacije, imaju pravo na temeljni pristup tim dobrima...
- ... treba staviti naglasak na jačanje lokalnih vlasti i zajednica u upravljanju vodoopskrbom. Upravljanje vodom treba zasnivati na zajedničkom pristupu, pri čemu moraju biti uključeni potrošači, stručnjaci i političari na svim razinama.
- Pri svakom uključivanju privatnog sektora u državni, mora postojati opća suglasnost među strankama uz mogućnost slobodne razmjene informacija o odlukama i dobrim ugovorima. Glavna briga privatnog sektora pri uključ-

³⁷ »Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu«, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁵1998, br. 3.

³⁸ *Isto*.

vanju u opskrbu vodom je da, bez negativnih čimbenika, osigura pouzdanu i dovoljnu opskrbu vodom siromašnima i obiteljima s niskim dohotkom.

3. **Skrb za stvoreno.** Kršćanin je pozvan da unapređuje i zaštićuje okoliš, ne samo zbog dobrobiti ljudske zajednice već i zbog cjelovitosti svega stvorenoga.
4. **Načelo prevencije.** Prevencija štete najbolja je metoda zaštite okoliša i strategija u korist siromašnih.
5. **Načelo opreza.** Onečišćenje je nedopustivo. Treba donositi odluke i poduzimati mjere kako bi se izbjegla opasnost od velike i nepopravljive štete za okoliš, čak i ondje gdje su znanstvena saznanja nedostatna i bez dovoljno dokaza.
6. **Načelo snošenja troškova.** Oni koji izazovu štetu, trebaju platiti nadoknadu žrtvama i platiti troškove uspostavljanja ponovne ravnoteže okoliša koja je poremećena načinjenom štetom.
7. **Načelo pravedne srdžbe.** Svjesno uništavanje okoliša i onemogućavanje pristupa vodi, uz opasnosti koje prate komercijalizaciju u korist povlaštenih, trebaju izazvati ogorčenost i bijes kod Isusovih sljedbenika.
  - Za korisnike vode koji žive u siromaštvu (...) pristup vodi je životno pitanje.
  - Oni malobrojni koji imaju sredstva moći, nemaju pravo uništiti ili iscrpsti ovo bogatstvo koje je namijenjeno svima. Moćni međunarodni interesi, državni i privatni, moraju staviti svoje prioritete u službu ljudskim potrebama, a ne njima gospodariti.³⁹

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Razmišljali smo o vodi kao o temi međupredmetne korelacije u osnovnoj školi. Katolički vjeronauk u osnovnoj školi ima

priliku, pomoću teološkog i crkvenog govora na temu vode, u današnjih učenika i učenica, a sutrašnjih odgovornih članova hrvatskoga društva na različitim poljima, buditi svijest o nekoliko činjenica:

1. Crkva je dio društva i stoga je zanima ostvarenje društva u svim sektorima. Želi u svjetlu evanđelja ponuditi odgovore i rješenja na mnoge nastale situacije i probleme u društvu, jer joj je nakana pomoći da svijet bude onakav kakvoga ga je zamislio Stvoritelj. Razmišlja o ostvarenju svijeta danas, pruža odgovore i rješenja na mnoge probleme današnjice te potičaje za ostvarenje ljudske egzistencije bilo pojedinačno bilo skupno.
2. Povezano s prethodnom tvrdnjom, slijedi da se Crkva ne smije smatrati kakvim stranim tijelom u društvu, nečim nazadnim, nedinamičnim, neprogresivnim i staromodnim, nečim što nema sluha za čovjeka i stvarnost u kojoj živi. Dapače, čovjek je u središtu njezina raznovrsnog djelovanja.
3. U posljednjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj, katolicima se izjasnilo 87,83% stanovnika.⁴⁰ Koliko razmišljamo kao katolici, po crkvenom nauku, kada trebamo konkretno djelovati u različitim pitanjima ljudskog življenja? Pripadamo li katoličanstvu samo običajno, tradicionalno, nacional-

³⁹ Ulomci iz teksta što ga je Sveta Stolica objavila u povodu Trećega svjetskog foruma o vodi – Kyoto 2003, preuzeti iz: I. MILANOVIĆ LITRE, B. VULETA, R. ANIĆ (ur.): *Žed na izvoru. Moja odgovornost za vodu*, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2005, str. 115-116.

⁴⁰ Usp. M. LIPOVŠČAK (ur.), *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, materinskom jeziku i vjeri*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1166, Zagreb, 2003, str. 27.

no (Hrvat = katolik!) ili i životno? Vjernici-članovi Crkve članovi su društva. Vjernik nije prijedodne član društva s jednim moralom i mentalnim sklopom, a poslijepodne vjernik s drugim moralom i načinom razmišljanja. Pripadnik Crkve ne smije odvajati svoj općeljudski i društveni život od vjerničkoga, i obrnuto. Nahranjen Božjom riječju i vjekom, on ostvaruje svoj cjelokupni život.

4. Potaknuta zaključcima Drugoga vaticanskog koncila, Crkva razvija interdisciplinarni dijalog sa znanošću. Znanost i vjera nisu u suprotnosti. To su dva plućna krila koja čovjeku omogućuju da dobro diše – živi. Ta suradnja je dobrodošla na mnogim poljima, pa tako i u borbi oko očuvanja vode. Preko svojih teoloških znanosti Crkva nudi rješenja za situacije u kojima se svijet nalazi.
5. U današnjem svijetu pluralizma, multikulturalnosti i multikonfesionalnosti

(a konkretno u borbi za očuvanje okoliša i vode), ne smijemo zaboraviti kršćanske korijene i temelje koji su ugrađeni u baštinu hrvatskoga naroda. Svojim kršćanskim humanizmom, Katolička crkva je dala nemjerljiv doprinos kulturnom i moralnom odgoju. Zato hrvatska suvremena škola, ali i država, ne smiju zanijekati »kršćanske korijene hrvatske i europske kulturne baštine, koja ostvaruje svoje plodove na religiozno-duhovnom, etičkom, kulturnom, umjetničkom, filozofskom, znanstvenom, pravnom, političkom i drugim područjima«⁴¹.

Sve to treba imati na umu kada se raspravlja o određenim temama koje nisu monopol samo jednoga dijela stanovništva ili institucija.

---

⁴¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA: *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003, str. 7.